

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา

Guidelines on Cultural Heritage Tourism Development in Phra Nakhon Si Ayutthaya.

ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ¹, เสรี วงษ์มณฑา², ชุชนะ เตชคณา³ และ ณัฐพล ประดิษฐ์ผลเลิศ⁴

Thanarat Ratanapongtra, Seri Wongmonta, Jusana Techakana and Nattapol Praditphonlert

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อเสนอแนวทางเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT) ของการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และนำมาจับคู่วิเคราะห์ (TOWS Matrix) เพื่อวางแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่าง คือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 22 คน ได้แก่ กลุ่มผู้แทนภาครัฐ กลุ่มผู้แทนภาคเอกชน และกลุ่มผู้แทนชุมชน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีแนวทางการพัฒนา ดังต่อไปนี้ 1) การส่งเสริมและฟื้นฟูทรัพยากรมรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว ควรมีการรวบรวมองค์ความรู้และหลักฐาน

ทางประวัติศาสตร์ที่มีการเก็บรวบรวมไว้ นำเสนอในรูปแบบของการศึกษาการท่องเที่ยว การอนุรักษ์แหล่งมรดกวัฒนธรรมในเกาะพระนครศรีอยุธยา การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวจัดเส้นทางท่องเที่ยวมากกว่าหนึ่งวัน 2) การพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ควรมีการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เพื่อจัดบริการเส้นทางท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ การให้ความร่วมมือกับรัฐบาล แก้ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค พัฒนาทักษะการใช้ภาษาของผู้ประกอบการขนาดเล็ก การพัฒนาระบบฐานข้อมูลท่องเที่ยวโดยการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ประกอบการให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยว 3) การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเพื่อเป็นศูนย์กลางอาเซียน ควรมีการส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวโดยต้องอาศัยการจดจำของนักท่องเที่ยวผ่านสื่อที่มีเอกลักษณ์ การพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ศูนย์กลางวัฒนธรรมอาเซียน 4) การยกระดับการมีส่วนร่วมทางสังคมในแหล่งมรดกวัฒนธรรม ควรมีการส่งเสริมศักยภาพชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว การยกระดับความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และ 5) การพัฒนาระบบ

¹ นิสิตบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยว

² รองศาสตราจารย์ ดร. , ³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. , ⁴ อาจารย์ ดร.

^{1,2,3,4} วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

สาธารณูปโภคและสิ่งแวดล้อม ควรมีการพัฒนาภูมิทัศน์ แหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคเพื่อรองรับการท่องเที่ยว การพัฒนาระบบขนส่งและการจราจร

คำสำคัญ: การพัฒนา / การท่องเที่ยว / มรดกวัฒนธรรม / ออยุธยา

Abstract

The purposes of this research were 1) to study and analyze inside and outside environments of cultural heritage tourism in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province and 2) to present guidelines on cultural heritage tourism development in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province using qualitative research procedures in order to study inside and outside environments (SWOT) of Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, conduct a matching analysis (TOWS Matrix) and lay down guidelines on cultural heritage tourism development in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The sample group consisted of 22 people involved in tourism of Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, namely representatives from governmental sectors, private sectors and community representatives. Quasi-structured interview was used for content analysis.

The findings showed that guidelines on cultural heritage tourism development in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province were as follows: 1) promoting and reviving cultural heritage tourism resources by gathering knowledge and historical evidence used for tourism education, conserving cultural heritage sites around Phra Nakhon Si Ayutthaya Island, developing tourism activities by arranging longer than-one-day tourism route; 2) developing product quality and tourism service in terms of tourism officers responsible for providing tourism routes systematically, collaborating with governmental sectors, solving problems related to profiteering consumers, developing language skills of entrepreneur of small business, developing database system which uses information technology system for giving tourism information; 3) promoting tourism marketing in order to become an ASEAN tourism hub by making tourists remember positive tourism public image via unique media, developing tourism into

ASEAN cultural hub; 4) enhancing social participation in cultural heritage by promoting community potential for supporting tourists, enhancing tourists' security; and 5) developing public utility system and environment, namely tourism landscape, public utility and transport systems to increase tourists' convenience.

Keywords: development / tourism / cultural heritage / Ayutthaya

บทนำ

การสร้างรายได้ด้านการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยวและการบริการ จนสามารถสร้างอาชีพให้กับประชากรของประเทศและสร้างรายได้กับชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากร ด้านองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) ได้สำรวจอาชีพของประชากรในแต่ละประเทศทั่วโลก พบว่า ประชากรวัยแรงงานทั่วโลก ทำงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวถึงร้อยละ 7.8 และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังสร้างความเติบโตทางด้านเศรษฐกิจภายในประเทศโดยเฉลี่ยร้อยละ 10.2 (Walker, 2010 : 38) องค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) คาดการณ์ว่าในปี 2563 จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 1.56 พันล้านคน โดยเป็นผู้ที่เดินทางท่องเที่ยวภายในภูมิภาคของตนเองจำนวน 1.2 พันล้านคน ในขณะที่อีก 378 ล้านคนเป็นผู้ที่เดินทางไกลข้ามจากภูมิภาคหนึ่งไปยังอีกภูมิภาคหนึ่ง หากจำแนกตามภูมิภาคจะพบว่า ยุโรปเป็นภูมิภาคที่จะมีนักท่องเที่ยวมากที่สุด จำนวน 717 ล้านคน รองลงมาเป็นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิก จำนวน 397 ล้านคน อเมริกา จำนวน 282 ล้านคน แอฟริกา จำนวน 77 ล้านคน ตะวันออกกลาง จำนวน 69 ล้านคน และเอเชียใต้จำนวน 19 ล้านคน ตามลำดับ นอกจากนี้ องค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) ยังระบุว่า ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกมีความสำคัญด้านการท่องเที่ยวเป็นอันดับ 2 ของโลก รองจากยุโรป โดยมีส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 20.0 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดของโลก สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (พาด้า) เปิดเผยข้อมูลล่าสุดเรื่องประเทศที่มีรายได้ด้านการท่องเที่ยวสูงที่สุด 10 อันดับในปี 2556 ซึ่งประเทศไทยติดอยู่ที่อันดับ 5 ด้วยรายได้ 26,680 ล้านดอลลาร์ หรือประมาณ 8.31 แสนล้านบาท รองจากสหรัฐอเมริกา มีรายได้อยู่ที่ 1.58 แสนล้านดอลลาร์

จีน มีรายได้ราว 59,300 ล้านดอลลาร์ มาเก๊า มีรายได้เป็นอันดับสาม ที่ 54,820 ล้านดอลลาร์ และออสเตรเลีย มีรายได้ประมาณ 28,160 ล้านดอลลาร์ (ผู้จัดการออนไลน์, 2558, สื่อออนไลน์) ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2557 องค์การการท่องเที่ยวแห่งสหประชาชาติ ได้เปิดเผยรายงานด้านการท่องเที่ยวฉบับปี 2014 ซึ่งเป็นการประเมินภาพรวมการท่องเที่ยวนานาชาติในปี 2013 โดยมีการจัดอันดับ 10 ประเทศท่องเที่ยวยอดนิยมของโลก วัดตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในประเทศในปี 2013 ซึ่งปรากฏว่าประเทศไทย ติดอันดับ 10 รองจาก ฝรั่งเศส สหรัฐฯ สเปน จีน อิตาลี ตุรกี เยอรมนี สหราชอาณาจักร และรัสเซีย นับเป็นครั้งแรกที่ไทยสามารถเข้าไปอยู่ในกลุ่ม Top 10 ได้ โดยขยับขึ้นจากอันดับ ที่ 15 ของปีที่ 2012 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจาก 22.4 ล้านคน เป็น 26.5 ล้านคน (World Tourism Organization, 2014)

สาเหตุที่ประเทศไทยเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวนั้น เนื่องจากการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทย ได้รับความสนใจจากรัฐบาลมากขึ้นตามลำดับ และได้มีการบรรจุแนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเป็นครั้งแรกไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 – 2524) เรื่อยมา จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ในปัจจุบัน (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) ซึ่งจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวดังกล่าว จึงส่งผลให้ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น หากพิจารณาสถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมายังประเทศไทย พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2552 ประเทศไทยมีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติทั้งหมด 14,149,180 คน และขยายตัวอย่างต่อเนื่องจนถึงปี 2558 ซึ่งเป็นปีที่เก็บสถิติล่าสุดพบว่า มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 29,881,091 ล้านคน (กรมการท่องเที่ยว, 2559, สื่อออนไลน์) อีกทั้งประเทศไทยมีภูมิศาสตร์อยู่ในเขตร้อนชื้น ตั้งอยู่แถบคาบสมุทรในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พื้นที่ของประเทศมีลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้พื้นที่ของประเทศมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย และประเทศไทยได้ส่งเสริมอารยธรรมที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาเป็นระยะเวลาอย่างยาวนาน โดยมีการขุดค้นพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความเก่าแก่ในยุคหินเก่าซึ่งเป็นยุคแรกของมนุษย์อาศัยอยู่เมื่อ 5 แสน ปีมาแล้ว นอกจากนี้พื้นที่ของประเทศไทยใน

ปัจจุบันยังคงเคยเป็นที่ตั้งของรัฐโบราณจำนวนมาก สิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นทรัพยากรที่สร้างคุณค่าให้กับประเทศไทยอย่างมหาศาลทั้งทางด้านความเป็นสมบัติของชาติและทางการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีและเทศกาล ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต รวมไปถึงทรัพยากรทางธรรมชาติอันมีความหลากหลาย ที่ได้รับความดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ มีแหล่งมรดกโลกสำคัญของชาติ เป็นอดีตราชธานีและศูนย์กลางการเมืองการปกครองของไทย มีความยิ่งใหญ่ในแถบดินแดนพื้นที่สุวรรณภูมิ มีต่างชาติเดินทางมาค้าขายและเจริญสัมพันธไมตรีหลากหลายเชื้อชาติ ดังมีหลักฐานอยู่ในกฎมณเฑียรบาลที่กล่าวถึงชนกลุ่มต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในพระนครศรีอยุธยาว่า มี “พริยหมู่แขกขอมลาวพม่าเมงมอญมสุมแสงจันจามชวานานาประเทศทั้งปวง...” (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2546 : 75) และด้วยความเป็นราชธานีที่ยาวนานถึง 417 ปี ก่อให้เกิดการ สังสมอารยธรรมที่มีการผสมผสานของความเป็นประวัติศาสตร์ศิลปะ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในอดีต ที่สืบทอดพลจวบจนถึงปัจจุบัน แม้ว่ากรุงศรีอยุธยาจะถูกทำลายลงจากสงครามใน พ.ศ.2310 แต่โบราณสถาน ศิลปวัตถุและรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิต ยังคงเป็นมรดกตกทอดมาให้ผู้คนได้ศึกษา เรียนรู้และชื่นชมความเจริญรุ่งเรืองในอดีต ส่งผลให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยากลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมที่มี ปริมาณนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยวอยู่ในอันดับ 7 ของประเทศ ในปี 2558 จำนวน 6,994,538 คน (กรมการท่องเที่ยว, 2559, สื่อออนไลน์)

ถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อย้อนกลับมาพิจารณาส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นนำเสนอโบราณสถานที่มีอยู่เดิมและมีการส่งเสริม พื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมบางประเภท แต่พบว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวที่น่าเสนอนั้นยังสามารถที่จะพัฒนาเพิ่มเติมจากเดิมได้ให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยาคุณภาพลักษณะความเป็นมรดกโลก หรือที่ UNESCO เรียกว่า “มรดกวัฒนธรรม” มีความเป็นแบบแผนของอยุธยาดั้งเดิม มีอยู่ในรูปแบบพื้นที่และวิถีชีวิต อาทีย่านการค้าโบราณสมัยกรุงศรีอยุธยา ที่เป็นหลักฐานความเจริญของชุมชนที่ตั้งอยู่ในพระนครจำนวนมาก แต่ปัจจุบันถูกแทนที่ด้วยสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ ประเพณีที่เป็นแบบแผน

ตั้งเดิมตั้งแต่โบราณ อาทิ พระราชพิธีคล้องช้างหลวง กำลัง เลื่อนหายไปตามกาลเวลา หรือแม้กระทั่งโบราณสถาน สำคัญที่อยู่นอกพระนคร ที่ในปัจจุบันถูกปกคลุมด้วยต้นไม้ และหญ้า รกร้างเพราะไร้ผู้คนเข้าไปชมความสวยงาม ทำให้ เราไม่สามารถรับรู้ได้เลยว่าอะไรบ้างคือความเป็นมรดกโลก ของอยุธยาอย่างแท้จริง เพราะเราสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ เสมอ เรายังเปลี่ยนแปลงผังเมืองอย่างต่อเนื่อง สุดท้าย ร่องรอยอารยธรรมจะเหลือเพียงแต่โบราณสถานสำคัญอย่างเดียว หรือไม่ และปล่อยให้ความเจริญรุ่งเรืองที่มองไม่เห็นค่อย ๆ เลื่อนหายไปไหนที่สุด แต่หากจะฟื้นฟูสิ่งเหล่านี้ขึ้นมาให้เกิด ความยั่งยืน ก็จำเป็นต้องอาศัยผู้คนมาเที่ยวชมความงาม เพื่อให้เกิดการปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง คงไม่มีที่แห่ง ใด ที่จะคงความงามและทรงคุณค่า โดยปราศจากผู้คน มาเยี่ยมชม การท่องเที่ยวจึงเป็นหัวใจหลักสำคัญทางหนึ่ง ที่จะเกื้อหนุนให้เกิดการฟื้นฟูมรดกโลกของอยุธยา ขึ้นมาให้มีชีวิตดั้งเดิมได้ อีกทั้งยังสามารถกระตุ้นให้นักท่องเที่ยว สนใจเดินทางมายังจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพิ่มมากขึ้น โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมใหม่ ๆ ซึ่งแนวทางที่จะส่งผลให้การดำเนินการดังกล่าวประสบความสำเร็จได้ ต้องใช้การวิจัยเป็นกระบวนการศึกษา วาง แนวทางและพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้มีความยั่งยืน เปิดโอกาสให้ ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวสอดคล้อง กับนโยบายรัฐบาลที่ได้ปรับเปลี่ยนแนวความคิดและวาง แนวทางเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถกระจายรายได้จากการท่องเที่ยว และเกิดการกระจายตัวทางการท่องเที่ยว โดยอาศัย ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางมรดกวัฒนธรรม เป็นทรัพยากร การท่องเที่ยวหลักของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเชื่อมโยง กับความเป็นวิถีชีวิต ประเพณี สังคมและวัฒนธรรมในอดีต เพื่อให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจ การสร้างงานและรายได้ให้กับคนในชุมชน บนพื้นฐานของ การหวงแหนรักษา อนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใน ชุมชนของตัวเองได้อย่างถูกต้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและ ภายนอกของการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อเสนอแนวทางเพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิง มรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เครื่องมือวิจัยและวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและ ภายนอกของการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา (SWOT) และนำมาจับคู่วิเคราะห์ (TOWS Matrix) วางแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิง มรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประชากร เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกได้ 3 กลุ่ม ดังนี้ 1. กลุ่มผู้แทนภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัด พระนครศรีอยุธยา 2. กลุ่มผู้แทนภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 3. กลุ่มผู้แทน ชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้แทนหรือผู้รับผิดชอบ โดยตรง ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยใช้ผู้ใช้ข้อมูล หลัก จำนวนทั้งหมด 22 คน เพื่อให้ครอบคลุมผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ **กลุ่มที่ 1** กลุ่มผู้แทนภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 14 คน ได้แก่ (1.1) รองอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (1.2) หัวหน้า กลุ่มส่งเสริมเครือข่ายท้องถิ่นและชุมชน กรมส่งเสริม วัฒนธรรม (1.3) ผู้อำนวยการกองพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว (1.4) ผู้อำนวยการการท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย ภูมิภาคภาคกลาง (1.5) ผู้อำนวยการ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (1.6) ผู้อำนวยการกรมศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา (1.7) ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและ วัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (1.8) นักวิชาการวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา (1.9) หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนา ชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (1.10) ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพระนครศรีอยุธยา (1.11) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยารับผิดชอบศูนย์ท่องเที่ยว อบจ.พระนครศรีอยุธยา (1.12) ผู้อำนวยการสถาบัน อยุธยาศึกษา มรภ.พระนครศรีอยุธยา (1.13) หัวหน้าสาขา วิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มทร.สุวรรณภูมิ และ (1.14) อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดท่องเที่ยว มทร. สุวรรณภูมิ **กลุ่มที่ 2** กลุ่มผู้แทนภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 4 คน ได้แก่ (2.1) ผู้ประกอบการบริษัทจัดนำเที่ยว

(2.2) ผู้บริหารตลาดน้ำอโยธยา (2.3) ผู้บริหารโรงแรม และ (2.4) ผู้สื่อข่าวเดลินิวส์และบรรณาธิการข่าวท้องถิ่น **กลุ่มที่ 3** กลุ่มผู้แทนชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ แหล่งท่องเที่ยว จำนวน 4 คน ได้แก่ (3.1) ประชาชน ชาวบ้าน ผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (3.2) ประชาชนชาวบ้าน ผู้มีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา (3.3) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนชุมชนในการดำเนินนโยบายภาครัฐและ (3.4) ผู้ริเริ่มกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกาะเกิด อำเภอบางปะอิน

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ใช้สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ในจังหวัด พระนครศรีอยุธยาทั้ง หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และ ชุมชน มีข้อความถามเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอกและ ภายใน ทิศทางในอนาคตและลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้สร้างขึ้นตามคำแนะนำ และผ่านผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบค่าความสอดคล้องเชิงเนื้อหา มีข้อความครอบคลุมและครบถ้วนตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 22 คน ระหว่างเดือน สิงหาคม 2559 – เดือนตุลาคม 2559 และใช้การวิเคราะห์ ข้อมูลเนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ จัดเป็นหมวดหมู่ในแต่ละด้าน

ผลการวิจัย

1. สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.1 สภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดแข็ง

เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมมรดกโลก เป็นที่รู้จักของนานาชาติ เนื่องจากเมืองประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทาง วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงหลักฐานของวัฒนธรรม หรือ อารยธรรมที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันมีสถานที่ท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์

เป็นแหล่งเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงมรดก วัฒนธรรมของชาติ ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคกลาง สามารถเดินทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้สะดวก เนื่องจากอยู่ห่าง จากกรุงเทพมหานคร เพียง 75 กิโลเมตร มีการเชื่อมโยง ระบบขนส่งทางบกมีถนนสายเอเชียและถนนพหลโยธินตัด

ผ่าน เป็นเส้นทางเพื่อเดินทางไปยังภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และระบบรถไฟที่ยังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับนานาชาติและหลากหลายศาสนา เนื่องจากกรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองท่าที่มีการค้ากับนานาชาติอารยประเทศ ประกอบด้วย ความสัมพันธ์กับจีนที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยทาง ด้านการทูตและการค้า ความสัมพันธ์กับญี่ปุ่นที่เข้ามาทำมาหากินและตั้งบ้านเรือน รวมถึงการเป็นทหารอาสาสมัครในสงคราม ความสัมพันธ์กับอิหร่านในการเข้ามาค้าขายและรับราชการ ความสัมพันธ์กับลังกาในทางเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมไปถึงโปรตุเกส ฮอลันดา อังกฤษ ฝรั่งเศสที่เดินทางเข้ามาติดต่อค้าขายและการเป็นอาสาสมัครทหารในสงครามรวมถึงความสัมพันธ์ทางการทูต กลุ่มประเทศเหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นจุดกำเนิด ของศาสนาสำคัญในประเทศไทย คือศาสนาคริสต์จากฝรั่งเศส และศาสนาอิสลามจากเปอร์เซีย อินเดียและอาหรับ

ความคุ้มค่าจากการท่องเที่ยว เนื่องจากค่าใช้จ่ายทางการท่องเที่ยวราคาประหยัดเมื่อเทียบกับความคุ้มค่า เมืองประวัติศาสตร์หรือแหล่งมรดกวัฒนธรรมต่างประเทศ นักท่องเที่ยวจะเสียค่าใช้จ่ายเข้าชมอุทยานประวัติศาสตร์ ชาวไทย 10 บาท ชาวต่างชาติ 40 บาทต่อสถานที่และเลือกที่จะเดินทางท่องเที่ยวได้ตามความสมัครใจ ประกอบกับค่าใช้จ่ายที่พักมีให้เลือกหลายระดับตั้งแต่หลักร้อยบาทจนถึงระดับพันบาท จากสถิติการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวปี 2558 พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทย มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,737 บาท และ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 2,736 บาท ต่อวัน

1.2 สภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดอ่อน

การท่องเที่ยวกระจุกตัวอยู่ในเฉพาะอำเภอ พระนครศรีอยุธยา ด้วยพื้นที่มรดกโลกอยู่ในพื้นที่ อำเภอพระนครศรีอยุธยาทั้งหมด กระจายตัวอยู่ในเกาะ พระนครศรีอยุธยาและพื้นที่โดยรอบ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวนี้เป็น ศูนย์กลางราชธานีสมัยกรุงศรีอยุธยา นักท่องเที่ยวจึงสนใจ เดินทางมาท่องเที่ยวในเกาะพระนครศรีอยุธยาเป็นหลัก นำมาซึ่งปัญหาด้านการจราจรที่หนาแน่นในช่วงวันหยุดและการบุกรุกพื้นที่โบราณสถานพื้นที่การค้าขายจากประชาชน ในชุมชนทั้งในและนอกพื้นที่

ทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศของประชาชนในพื้นที่ ด้วยพื้นที่จำนวนหลายพันไร่ อีกทั้งการเดินทางที่เป็นระบบขนส่งมวลชน รวมถึงนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่ง นิยมขี่จักรยานและเดินชมโบราณสถาน จึงอาจจะต้องการ

ความช่วยเหลือหรือมีการสอบถามข้อมูลจากผู้ประกอบการ ผู้รับจ้างในระบบขนส่งหรือประชาชนในพื้นที่ ปรากฏว่าประชาชนในพื้นที่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างจำกัด ด้วยปัจจัยทางด้านข้อมูลและปัจจัยทางด้านภาษา

มีการบริหารงานแบบทับซ้อนพื้นที่ เนื่องจากในพื้นที่เกาะพระนครศรีอยุธยาพื้นที่ท่องเที่ยวหลักมีการบริหารพื้นที่หลายหน่วยงานแต่มีภารกิจต่างกัน อาทิ หน่วยงานระดับจังหวัด หน่วยงานระดับพื้นที่และหน่วยงานที่ดูแลเฉพาะ ซึ่งมีการปฏิบัติงานต่างกัน เมื่อดำเนินการบริหารพื้นที่ท่องเที่ยวจึงเกิดความขัดแย้งในเชิงนโยบาย ทั้งนี้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องดำเนินการร่วมกันแบบบูรณาการและต้องมีหน่วยงานกลางเป็นตัวแทนจัดการปัญหาการบริหารจัดการ

การคมนาคมในแหล่งท่องเที่ยว พบว่าการเดินทางในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาขาดความเชื่อมโยงและบ่อยครั้ง พบว่าราคาสูงกว่ามาตรฐาน หากนักท่องเที่ยวเดินทางมา โดยรถยนต์ตู้สาธารณะก็จะต้องจ้างเหมารถตู้หรือรถจักรยานยนต์รับจ้างสาธารณะ ในปัจจุบันยังไม่มีรถขนส่งสาธารณะเพื่อรองรับการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ มีเพียงรถตู้และรถสองแถวประจำทางที่มีเส้นทางรอบเกาะพระนครศรีอยุธยาและภายในเกาะพระนครศรีอยุธยาบางเส้นทาง ข้อความแจ้งเส้นทางที่รถโดยสารเป็นภาษาไทยทั้งหมด ไม่มีป้ายแสดงจุดจอดรถชัดเจนระหว่างเส้นทาง และปลายทางแต่ละจุด

การวางผังเมืองที่ขาดประสิทธิภาพ ด้วยแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชน การกำหนดขอบเขตแหล่งอนุรักษ์มีข้อจำกัด จนเป็นสาเหตุให้ชุมชนและสถานประกอบการตั้งอยู่กระจายทั่วไปทั้งเกาะพระนครศรีอยุธยาทั้งชั้นในและชั้นนอก ก่อให้เกิดปัญหาการบริหารจัดการ การรुक้าโบราณสถานจากชุมชนหรือใช้ประโยชน์ในพื้นที่โบราณสถาน ส่งผลให้เป็นแหล่งเสื่อมโทรม การกระจายตัวของสถานประกอบการด้านที่พักจนส่งผลให้นักท่องเที่ยวขาดความสะดวกในการเดินทาง อีกทั้งการบริหารจัดการสิ่งปฏิกูลไม่เป็นระบบ และการจราจรที่ไม่สามารถบังคับใช้เส้นทางเพื่อการจราจรหรือเส้นทางปลอดรถยนต์ได้

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาในแต่ละหน่วยงานขาดความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว จากการประชุมวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว หน่วยงานที่รับผิดชอบหลักจะเปิดโอกาสให้หน่วยงานในท้องถิ่นเสนอขอโครงการตามนโยบายการท่องเที่ยว โดยพบว่าหลายครั้งกลุ่มผู้เสนอ

ขอโครงการขาดความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยว เสนอโครงการไม่สอดคล้องกับนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยว อาจจะเป็นเพราะบุคลากรที่เสนอโครงการหรือทำหน้าที่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น เป็นผู้รับผิดชอบด้านงบประมาณหรือด้านบริหารทั่วไปเป็นหลัก อีกทั้งบางหน่วยงานไม่มีภารกิจด้านการท่องเที่ยว จึงขาดทักษะพื้นฐานทางการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวไม่ค้างคืน เนื่องจากอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ และไม่มิกิจกรรมดึงดูดการท่องเที่ยว ด้วยภูมิศาสตร์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แม้ว่าจะเป็นจุดแข็งที่อยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานครและเป็นเมืองผ่านในการเดินทางยังภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จนเป็นปัจจัยให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น แต่ปัจจัยดังกล่าวนี้ยังถือเป็นจุดอ่อนทางการท่องเที่ยวได้อีกด้วย เนื่องจากนักท่องเที่ยวจะไม่นิยมค้างคืน เพราะการเดินทางสะดวกรวดเร็ว ประกอบกับ ไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวในเวลากลางคืน

ภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม เนื่องจากการบุกรุกของชุมชนและการพัฒนาเมืองขาดเสถียรภาพ ด้วยแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมส่วนใหญ่อยู่ท่ามกลางแหล่งชุมชน ที่มีลักษณะการบริหารจัดการต่างกัน กล่าวคือแหล่งชุมชนต้องการความปลอดภัยและตัดต้นไม้ที่เป็นประโยชน์ออก ขณะที่แหล่งมรดกวัฒนธรรมต้องการต้นไม้ปกคลุมพื้นที่และต้องการความร่มรื่น อีกทั้งยังมีปัจจัยทางการก่อสร้างถนน อาคารสถานที่ และการกำจัดมลภาวะ

1.3 สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาส

รัฐบาลให้ความสำคัญในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของชาติ สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวระดับชาติ พ.ศ.2558-2560 ที่ยังคงให้ความสำคัญกับพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนกลาง ซึ่งเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ที่สำคัญของชาติ โดยจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองหลักในกลุ่มเมืองท่องเที่ยวของลุ่มน้ำเจ้าพระยา จึงมีโอกาสพัฒนาและเป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวได้

มีงบประมาณจากภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุนต่อเนื่อง จากการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐเป็นไปอย่างต่อเนื่องตามปัจจัยที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่ในแผนยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาหลายหน่วยงาน อีกทั้งการบริหารจัดการในพื้นที่ยังมีหน่วยงานรัฐระดับจังหวัดมีความสำคัญกับการท่องเที่ยวจำนวนมาก งบประมาณส่วนหนึ่งจึงถูกผลักดันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น

เป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล กรมศิลปากร สำนักงานจังหวัด พัฒนาชุมชนจังหวัด ฯลฯ

มีแนวโน้มที่นักท่องเที่ยวเพื่อบ้านเพิ่มมากขึ้นจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เนื่องด้วยการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนมีข้อตกลงในการเดินทางข้ามเขตแดนในอนาคต จึงมีแนวโน้มเป็นไปได้ว่า เมื่อเกิดการกระตุ้นของการรวมกลุ่มประเทศแล้ว ประชากรแต่ละประเทศจะมีแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศมากขึ้น อีกทั้งจำนวนประชากรในกลุ่มอาเซียนถึง 600 ล้านคน จะส่งผลต่อเศรษฐกิจการท่องเที่ยวในประเทศไทยอย่างแน่นอน เพราะประเทศไทยถือเป็นศูนย์กลางทางภูมิศาสตร์และการเดินทางของอาเซียน

มีโอกาสพัฒนาระบบขนส่งทางรถไฟ จากนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการสร้างระบบรถไฟความเร็วสูงและรถไฟรางคู่ ซึ่งเส้นทางดังกล่าวจะผ่านสถานีอยุธยา ซึ่งเป็นสถานีเพื่อเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ยังจังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้วย ดังนั้นแล้ว จึงถือเป็นโอกาสที่สำคัญสำหรับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในอนาคตทั้งในเชิงการคมนาคมและการส่งเสริมเศรษฐกิจ

มีโอกาสพัฒนาและฟื้นฟูกิจกรรมท่องเที่ยวใหม่ โดยจะเห็นได้ว่าทิศทางการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากอดีตที่ผ่านมาจะพบว่า นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาเพื่อชมโบราณสถานในเขตเกาะพระนครศรีอยุธยา หรือนิยมมาไหว้พระขอพร ในประเด็นเหล่านี้จะพบว่านักท่องเที่ยวมีโอกาสเดินทางมาท่องเที่ยวช้าน้อย เนื่องจากขาดแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวแห่งใหม่ หากแต่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีทั้งมรดกวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะทางกายภาพและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมหรือที่เราเรียกว่ามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น ประเพณี คติ ความเชื่อ วิถีชีวิต เป็นต้น ซึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังขาดการนำสิ่งเหล่านี้มาสร้างสรรค์เพื่อเป็นจุดดึงดูดจากนักท่องเที่ยว

1.4 สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นอุปสรรค

การชะลอตัวของสภาพเศรษฐกิจโลก โดยจะเป็นได้ว่าปัจจุบันเศรษฐกิจโลกมีความผันผวนอยู่ตลอดเวลา สถานการณ์ของสหรัฐอเมริกาในช่วงเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ส่งความไม่แน่นอนวันออกกลาง และสถานการณ์ค่าเงินของหลายประเทศ ย่อมส่งผลให้ประชาชนทั่วโลกต้องระมัดระวังเรื่องการใช้เงินมากยิ่งขึ้น แม้ว่าทิศทางการท่องเที่ยวจะมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกปี แต่ความอ่อนไหวต่อ

สถานการณ์ต่าง ๆ ของโลกย่อมเป็นปัจจัยสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการท่องเที่ยว

กระแสวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงและกระทบวิถีชีวิตชุมชน ในฐานะเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรมมีความเจริญรุ่งเรืองที่มีมายาวนานถึง 417 ปี ความเป็นอยู่ของชาวอยุธยาวิถีชีวิตอยู่กับสายน้ำ มีการสัญจรทางเรือ มีคลอง คู น้ำ ตลาดทั่วทั้งเกาะพระนครศรีอยุธยา แต่เมื่อเวลาผ่านไป วัฒนธรรมใหม่เข้ามาแทนที่ วิถีชีวิตของชาวอยุธยาจึงเลือนหายไป ปัจจุบันนี้ คลองสำคัญในเกาะพระนครศรีอยุธยาถูกถมเป็นถนน ย่านการค้าโบราณถูกแทนที่ด้วยตึกสมัยใหม่ และร้านค้า วิถีชีวิตริมน้ำสำคัญถูกปิดกั้นด้วยเขื่อนปูนกันน้ำเซาะตลิ่ง ยิ่งไปกว่านั้น ที่ดินริมน้ำไม่สามารถควบคุมการออกแบบต่อเติมได้เนื่องจากประชาชนมีโฉนดที่ดินบ้านทรงไทยริมน้ำจึงถูกแทนที่ด้วยบ้านสมัยใหม่

การแข่งขันและส่งเสริมการท่องเที่ยวจากประเทศเพื่อนบ้าน ในกลุ่มภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความรุ่งเรืองทางอารยธรรมโบราณ แต่ละประเทศมีมรดกที่เป็นเอกลักษณ์ ในปัจจุบันกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านมีความสงบและมีเสถียรภาพทางการเมืองมากยิ่งขึ้น ประกอบกับการชูนโยบายสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว จึงมีการเปิดประเทศ สิ่งนี้เองเป็นปัจจัยสำคัญที่กล่าวได้ว่าประเทศไทยในฐานะที่เป็นผู้นำด้านการท่องเที่ยวควรจะพัฒนาการให้บริการทางการท่องเที่ยวที่มีมาตรฐานเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

2. แนวทางการส่งเสริมและฟื้นฟูทรัพยากรมรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว

2.1 การส่งเสริมและฟื้นฟูทรัพยากรมรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1) รวบรวมองค์ความรู้และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีการเก็บรวบรวมไว้ นำเสนอในรูปแบบของการศึกษาทางการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการพัฒนาพิพิธภัณฑ์เดิมในแหล่งท่องเที่ยวให้มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย ตอบสนองความต้องการและสร้างความน่าสนใจทางการท่องเที่ยวได้ ควรมีการรวบรวมความรู้ด้านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม อันประกอบด้วย พระราชพิธี ประเพณี และวิถีชีวิตอยุธยา โดยการจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์มรดก ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมพระนครศรีอยุธยา จัดตั้งศูนย์ฝึกสอนมวยไทย และศูนย์สาธิตอาหารและขนมไทยอยุธยา เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้คุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) อนุรักษ์แหล่งมรดกวัฒนธรรม โดยเกาะพระนครศรีอยุธยาเป็น

เขตพระนครที่ถูกล้อมรอบด้วยแม่น้ำสำคัญสามสาย และยังมีประตูระบายน้ำเข้าไปในพื้นที่จำนวนมากเพื่อเป็นแหล่งสาธารณูปโภคที่สำคัญของชาวเมือง รวมทั้งเป็นเส้นทางคมนาคมหลัก เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ในการจัดการน้ำ นักท่องเที่ยว จึงควรได้เห็นคลองโบราณที่ใช้สัญจรกันในอดีต ชุมชนโบราณในย่านต่าง ๆ ริมคลอง ย่านการค้าหรือตามถนนสัญจรในอดีตก็เป็นสิ่งที่ควรฟื้นฟูเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยว โดยการจัดตลาดย้อนยุคในย่านการค้าดั้งเดิมเพื่อให้เห็นบรรยากาศของพระนครศรีอยุธยา การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมของศาสนสถาน แบ่งเป็นวัดร้างที่ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานและวัดเก่าแก่ที่มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่ ทั้ง 2 ประเภทนั้นควรมีการอนุรักษ์ไว้ให้มีความดั้งเดิมและไม่ปิดทับสถาปัตยกรรมเดิมจนมากเกินไป รวมถึงการจัดการความเสี่ยงน้ำท่วมโบราณสถาน 3) พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว จึงต้องมีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้ชมโบราณสถานสำคัญให้ครบถ้วน และต้องเดินทางท่องเที่ยวมากกว่า 1 วัน เพื่อให้เกิดการพักผ่อน มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการสัญจรทางน้ำ มีการสำรวจพื้นที่คลองโบราณที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นย่านตลาด นำของจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวริมคลองและให้นักท่องเที่ยวสัญจรทางเรือ ซึ่งเป็นการย้อนวิถีอยุธยาได้อีกรูปแบบหนึ่ง โครงการปลูกข้าวกินเองที่จังหวัดได้จัดขึ้นให้นักท่องเที่ยวมาปลูกข้าวร่วมกับชาวนาตั้งแต่การหว่านเมล็ดจนถึงการเก็บเกี่ยว การส่งเสริมให้มีเทศกาลดนตรีไทย การจัดกิจกรรมลานวัฒนธรรม และกิจกรรมวันช้างไทยที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้จัดกิจกรรมทุกปี แต่ยังเป็นเพียงกิจกรรมเฉพาะพื้นที่ จึงควรส่งเสริมเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวด้วย

2.2 การพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1) พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการมีชมรม สมาคมเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อน ควรร่วมมือกันเพื่อจัดบริการเส้นทางท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ การให้ความร่วมมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากรัฐบาลและแก้ปัญหาการเอาर्डเอาเปรียบผู้บริโภค ควรพัฒนาทักษะการใช้ภาษาของผู้ประกอบการขนาดเล็ก เนื่องจากปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวจีน ชาวเกาหลี และญี่ปุ่น หรือประเทศอื่น ๆ ที่ไม่คุ้นชินกับการใช้ภาษาอังกฤษมากนัก 2) พัฒนาระบบฐานข้อมูลท่องเที่ยว โดยการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ เป็นไฟล์เสียงบรรยายผ่านเครื่องเล่นเพลง ทั้งนี้ด้วยความทันสมัยยังสามารถที่จะพัฒนาแอปพลิเคชันในอุปกรณ์สื่อสารเพื่อให้

ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวได้ ยกตัวอย่าง เช่น การสร้างแอปพลิเคชันสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีข้อมูลเส้นทางท่องเที่ยว ร้านอาหาร หรือสิ่งที่น่าสนใจในจังหวัด เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวไปถึงสถานที่ใดแล้ว สามารถเปิด GPS ระบุตำแหน่งเพื่อฟังประวัติและรับชมภาพผ่านอุปกรณ์สื่อสาร นั้นได้ เป็นต้น ด้านศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวก็เป็นอีกสถานที่หนึ่งที่มีความสำคัญ ควรมีการบรรยายให้ความรู้นักท่องเที่ยวเบื้องต้นก่อนการเดินทางท่องเที่ยว โดยสามารถใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลางให้เกิดความน่าสนใจได้ นอกจากนี้ พบว่าป้ายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจำนวนมากและหลายขนาด ส่วนใหญ่ป้ายเป็นภาษาไทย ใช้ภาษาอังกฤษอยู่บ้างแต่ยังถือว่าปริมาณน้อย ซึ่งภาษานับว่าเป็นข้อจำกัดในการท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังสามารถพัฒนาป้ายบอกทางเป็นรูปภาพและเป็นแผนผังเพื่อสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวได้

2.3 การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเพื่อเป็นศูนย์กลางอาเซียน ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยว โดยต้องอาศัยการจดจำของนักท่องเที่ยวผ่านสื่อที่มีเอกลักษณ์ ควรมีการสร้างภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวผ่านมาสคอต เพื่อเป็นทูตทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยว กำหนดให้มี การวางแผนการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้กระจายไปแต่ละเดือนทั้ง 12 เดือน เพื่อนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาร่วมกิจกรรมที่น่าสนใจได้ตลอดทั้งปี จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ของดีอยุธยาที่นักท่องเที่ยวมาแล้วต้องชม ต้องสัมผัส หรือเรียกว่า Unseen อยุธยา ส่งเสริมภาพลักษณ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชาวมุสลิม สอดคล้องกับแนวโน้มของการท่องเที่ยวโลก และพัฒนารูปแบบการจำหน่ายบัตรในลักษณะชื่อแบบเหมาจ่ายบัตรเดียว สามารถท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวได้ทุกแห่ง เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวทุกแห่งได้ ในราคาที่ถูกลง อีกทั้งสามารถพัฒนาเครือข่ายร่วมกับร้านอาหารหรือที่พักใช้บัตรดังกล่าวนี้ เป็นส่วนลดบริการได้อีกด้วย 2) การพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ศูนย์กลางวัฒนธรรมอาเซียน เนื่องด้วยภาครัฐ เอกชนมีการจัดประชุมระหว่างประเทศ อันเกิดจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมากขึ้น และยังมี การจัดนิทรรศการระหว่างประเทศบ่อยครั้ง จึงควรได้รับการส่งเสริมการเป็นศูนย์กลางการจัดประชุม นิทรรศการ และการลงทุนทางด้านของการท่องเที่ยว สอดคล้องกับนโยบายของชาติที่มีการส่งเสริมการลงทุนและอุตสาหกรรม MICE ในการเป็นศูนย์กลางของอาเซียนนั้น วัฒนธรรมนับ

ว่าเป็นสิ่งเชื่อมโยงสำคัญ เนื่องจากในกลุ่มภูมิภาคอาเซียน มีประวัติศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกัน โดยเฉพาะพื้นที่แหลม มลายู มีอาณาจักรสำคัญที่มีพื้นที่เกี่ยวเนื่องกับอาณาเขต ของประเทศไทย ในปัจจุบันทั้งสิ้น จึงเป็นโอกาสอันดี ที่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะกำหนดตำแหน่งและนโยบาย เพื่อเป็นสถานที่รวบรวมประวัติศาสตร์ของ ชนชาติในกลุ่ม อาเซียน อันจะส่งผลให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นศูนย์ รวม ในการศึกษาศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ เกิดเป็นมิติ ใหม่ทางการท่องเที่ยว

2.4 การยกระดับการมีส่วนร่วมทางสังคมใน แหล่งมรดกวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) การส่งเสริม ศักยภาพชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว พบว่า ประชาชน ส่วนใหญ่เข้าใจว่าการท่องเที่ยวเป็นบทบาทสำคัญใน การส่งเสริมรายได้ของประชาชนและกระตุ้นเศรษฐกิจ แต่ประชาชนจำนวนไม่น้อยที่ขาดความรู้ความเข้าใจการ ปฏิบัติตนในฐานะเจ้าบ้านนั้นควรทำเช่นไร หน่วยงานรัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรที่จะเข้ามาให้ความรู้เรื่องการ เป็นเจ้าบ้านที่ดีให้กับประชาชน มีการส่งเสริมการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่การเป็นของฝากทางการท่องเที่ยวใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้เกิดความหลากหลาย มีคุณภาพ บรรลุเกณฑ์ได้มาตรฐาน เก็บได้อย่างยาวนานและมีคุณค่า แม้กระทั่งโรตีสายไหม แม้ว่าจะเป็นที่นิยมแต่อาจ ขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สามารถเก็บไว้หลายวันได้ และ การสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมให้กับชุมชนโดยให้ชุมชน มีความเข้าใจข้อดี ข้อเสียของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม ให้ชุมชนคงความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองไว้ 2) ยกกระดับ ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยามี มาตรการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ทั้งระบบไฟส่องสว่าง ระบบกล้องวงจรและการจัดเจ้าหน้าที่ ดูแลความเรียบร้อย แต่ก็ยังมีเหตุอาชญากรรมอยู่บ้าง จึง เห็นควรให้มีการพัฒนาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะกล้องวงจรปิดให้ครอบคลุมพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวตลอดทั้งเส้นทางท่องเที่ยว ในการติดตาม และเป็นหลักฐานเมื่อเกิดเหตุการณ์กับนักท่องเที่ยว อีกทั้ง ระบบการตรวจตราของเจ้าหน้าที่โดยแบ่งเป็น 2 หน่วยงาน คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่ตำรวจท่องเที่ยว แต่ยังไม่พบว่ามีจุดอ่อนแหลมในการก่อเหตุกับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ การแก้ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และการเอาเปรียบของผู้ประกอบการส่วนหนึ่ง คือการตั้ง ศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวขึ้นมาเพื่อนำร่องให้บริการนัก ท่องเที่ยว โดยมีการนำร่องในปี 2559 จำนวน 3 แห่ง จึง เห็นควรให้ขยายพื้นที่เพิ่มเติม

2.5 การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสิ่ง แวดล้อม ประกอบด้วย 1) พัฒนากฎมิตินแห่งท่องเที่ยว เนื่องจากพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางมรดกวัฒนธรรมของ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นแหล่งมรดกโลกท่ามกลาง ชุมชนที่ตั้งรกรากเรื่อยมาตั้งแต่รัตนโกสินทร์ตอนต้น จึง ส่งผลให้การบริหารจัดการพื้นที่เป็นไปด้วยเงื่อนไขหลาย ประการ จึงควรนำเสนอเพื่อให้ออกแบบและจัดทำผังเมือง ในแหล่งมรดกวัฒนธรรม มีการบังคับใช้กฎหมายควบคุม พื้นที่ การต่อเติมอาคารที่อยู่อาศัย การก่อสร้างที่บดบังภูมิ ทัศน์ และการเวนคืนพื้นที่มรดกวัฒนธรรมสำคัญ นอกจาก ปัญหาการจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวแล้ว การพัฒนากฎ มิติในแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่โดยรอบ มีความจำเป็น อย่างยิ่ง เนื่องจากการท่องเที่ยวอุทยานนักท่องเที่ยวเดิน ทางมาในเวลากลางวันอากาศร้อน หากมีการปลูกต้นไม้ ใหญ่ให้ร่มรื่น จะทำให้เกิดความสวยงามและลดความร้อน จากการท่องเที่ยวลงได้บ้าง ตลอดจนสวนสาธารณะในพื้นที่ เกาะเมืองต้องมีการพัฒนาให้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจทั้ง ประชาชนและนักท่องเที่ยว สร้างความสวยงามและร่มรื่น ทั่วทั้งเกาะเมือง รวมถึงการพัฒนาภูมิทัศน์พื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำ เจ้าพระยาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางน้ำ โดยจะเห็น ว่าการท่องเที่ยวทางน้ำเพื่อชมวิถีชีวิตชาวอยุธยา ยังคงได้รับ ความนิยมอย่างต่อเนื่อง แต่ในปัจจุบันสภาพบ้านเรือนมีการ ต่อเติมแบบสมัยใหม่ มีสิ่งก่อสร้างและสิ่งบดบังทัศนียภาพ ริมน้ำจากบ้านเรือนของประชาชน ในการท่องเที่ยวในยาม ค่ำคืนต้องมีการประดับไฟโบราณสถานสำคัญทุกแห่ง เพื่อ สร้างแรงจูงใจในการชมความงดงามของโบราณสถาน เป็น บรรยากาศอีกมิติหนึ่งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) พัฒนาระบบสาธารณูปโภคเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ควร มีนโยบายการพัฒนาเส้นทางจักรยานหลายเส้นทาง เพื่อ อำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นตาม แนวโน้มพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ควรมีการเพิ่มไฟส่องสว่าง ตลอดเส้นทางถนนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะภายใน เกาะพระนครศรีอยุธยาบางจุดนั้น เป็นที่สุ่มเสี่ยงต่อความ ปลอดภัย ในการนี้การออกแบบไฟส่องสว่างไม่ควรมีความ สูงเกินโบราณสถาน เพราะเป็นการบดบังทัศนียภาพ ควรมิ การออกกฎหมายควบคุมความสูงของ สิ่งปลูกสร้างในภาพ รวมทั้งหมด การจำกัดสิ่งปลูกฎ ในแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจาก เกาะพระนครศรีอยุธยามีชุมชนอาศัยอยู่หนาแน่น จึงก่อให้เกิดน้ำเสียที่ต้องได้รับการบำบัดก่อนปล่อยคืนธรรมชาติและ สิ่งปลูกฎ ขยะ ต่าง ๆ จากการอยู่อาศัยของชุมชน ควรให้มี การจัดระบบกำจัด น้ำเสียอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดแก้ไข ปัญหาขยะและสิ่งปลูกฎในพื้นที่ ไม่ให้เป็นมลพิษในแหล่ง

โบราณสถาน คลองโบราณและภูมิทัศน์โดยรอบ 3) การพัฒนาระบบขนส่งและการจราจร มีการจัดระเบียบทางเท้าและวางแผนการจราจรในพื้นที่เกาะพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมีการรูกล้ำพื้นที่ทางเท้าตั้งร้านค้า แผงลอย นักท่องเที่ยวไม่สามารถสัญจรได้อย่างสะดวก ระบบการจราจรในเขตอุทยานประวัติศาสตร์มีความหนาแน่น จึงควรจัดระเบียบการจราจรให้รุดเดินทางเดียวเพื่อป้องกันปัญหาการจราจรติดขัด และเห็นควรให้ปิดเส้นทางศูนย์กลางของอุทยานประวัติศาสตร์ภายในเกาะเมือง เพื่อเป็นเส้นทางสำหรับเดินชมหรือปั่นจักรยานเพื่อชมโบราณสถาน โดยปราศจากรถยนต์ จัดบริการรถรางสำหรับนักท่องเที่ยวชมโบราณสถานตามเส้นทางท่องเที่ยวที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งนักท่องเที่ยวก็จะลดการใช้รถส่วนตัวเดินทางท่องเที่ยว แก้ปัญหาที่จอดรถและมลพิษได้นอกจากนี้รถไฟฟ้ายาลายทางรังสิต ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จึงควรจัดรถประจำทางมายังจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีการเดินทางเชื่อมโยงมายังแหล่งท่องเที่ยว เพราะในปัจจุบัน นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาโดยระบบขนส่งสาธารณะ จะใช้บริการรถไฟจากกรุงเทพที่ต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรในการเดินทาง หรือนั่งรถประจำทางที่มีสถานีห่างไกลจากระบบเชื่อมโยงรถไฟฟ้ายาลายทางมายังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่สะดวกเท่าที่ควร

สรุปและอภิปรายผล

การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีแนวทางการพัฒนา ดังต่อไปนี้ 1) การส่งเสริมและฟื้นฟูทรัพยากรมรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว ควรมีการรวบรวมองค์ความรู้และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีการเก็บรวบรวมไว้นำเสนอในรูปแบบของการศึกษาทางการท่องเที่ยว การอนุรักษ์แหล่งมรดกวัฒนธรรมโดยเกาะพระนครศรีอยุธยา การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวจัดเส้นทางท่องเที่ยวมากกว่าหนึ่งวัน สอดคล้องกับ Haug Margrethe. (2007) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมและผู้คนในท้องถิ่นที่จะรักษา พัฒนาวัฒนธรรม โดยสันนิษฐานว่าการท่องเที่ยวเป็นสิ่งใหม่ ที่เข้าไปทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิม คนในท้องถิ่นสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวโดยกำหนดกติกาเป็นข้อตกลงร่วมกัน การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการเข้าไปศึกษาวัฒนธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีโอกาสรักษาพัฒนาในความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น โดยทัศนคติที่นำเสนอไว้ว่า ถ้าการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมี

ความชำนาญและรู้ตัวตนของท้องถิ่น ก็จะสามารถอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจได้ 2) การพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ควรมีการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เพื่อจัดบริการเส้นทางท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ การให้ความร่วมมือกับรัฐบาล แก้ปัญหาการเอาเปรียบผู้บริโภค พัฒนาทักษะการใช้ภาษาของผู้ประกอบการขนาดเล็ก การพัฒนาระบบฐานข้อมูลท่องเที่ยวโดยการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ประกอบการให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ ประกอบศิริ ภักดีพิณีจ (2550) ได้ศึกษาการท่องเที่ยวยั่งยืน: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวทางน้ำชุมชนริมคลองเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมคลองควรมีการดำเนินการใน 5 แนวทาง หนึ่งในนั้นคือ การพัฒนาขีดความสามารถในการให้บริการการท่องเที่ยวชุมชน และ นพดล ธิยะใจ (2554) ศึกษาเรื่อง การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน : ความรู้และความเข้าใจของบุคลากรในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว โบราณสถาน และ ศิลปกรรม กรณีศึกษา มรดกโลก (อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า บุคลากรสังกัดภาครัฐและภาคเอกชนมีความเห็นที่ไม่แตกต่างกันโดยเห็นว่า ภาษาอังกฤษนั้นมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ทำให้การปฏิบัติงานมีความคล่องตัว นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ และทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งบุคลากร ทั้งสองกลุ่มมีความต้องการที่จะได้รับการฝึกอบรมภาษาอังกฤษ (การฟัง การพูด การเขียน เพิ่มเติม) 3) การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเพื่อเป็นศูนย์กลางอาเซียน ควรมีการส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวโดยต้องอาศัยการจดจำของนักท่องเที่ยวผ่านสื่อที่มีเอกลักษณ์ การพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ศูนย์กลางวัฒนธรรมอาเซียน สอดคล้องกับ ปิยวรรณ คงประเสริฐ (2551) ได้ศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่เกาะพัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า แนวทางการวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ส่วนหนึ่ง ภาคเอกชนต้องมีบทบาทในการสร้างภาพลักษณ์และ branding รวมทั้งการมีส่วนร่วมกับภาครัฐและประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่ขัดต่อศีลธรรม และก่อให้เกิดการกระจายรายได้แก่ชุมชน 4) การยกระดับการมีส่วนร่วมทางสังคมในแหล่งมรดกวัฒนธรรม ควรมีการส่งเสริมศักยภาพชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว การยกระดับความปลอดภัยของนัก

ท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Mitz, Robyn. (2007) ได้ศึกษา มุมมองของชุมชนที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า วิสัยทัศน์ที่จะบอกพื้นฐานที่เข้มแข็งเพื่อการ พัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคตต้องสร้างผู้นำภายในชุมชน เพื่อรักษาสมรรถภาพทางการผลิตและการทำงานที่ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างสม่ำเสมอและขอแนะนำให้ผู้มีส่วนได้ เสียควรเริ่มใช้เครื่องมือประเมินเพื่อเริ่มสร้างสำนัก สำหรับ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ยิ่งไปกว่านั้น Preissing, John. (2007) ได้ศึกษาแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนสำหรับชุมชนในชนบท ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการ ที่ประสบความสำเร็จ พบว่า แผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนา เศรษฐกิจ ชุมชนในโครงการที่ประสบความสำเร็จนั้น เน้น ในด้านการเตรียมการของชุมชนก่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนเพื่อศึกษาจุดด้อยและจุดเด่นของชุมชน ประการที่ สองให้ความสำคัญกับการตรวจสอบ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่ชุมชนมีและวิธีการที่จะนำทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมที่มีอยู่นั้นไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยไม่ทำลายสภาพสิ่งแวดล้อมจนเสื่อมโทรม ประการที่ สาม ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการผลิตของชุมชนให้ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประการที่สี่ ยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและเห็น คุณค่าของตนเองและชุมชน ประการที่ห้า ยุทธศาสตร์

ในการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนของตนเองและชุมชน อื่น ๆ 5) การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสิ่งแวดล้อม ควรมีการพัฒนาภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาระบบ สาธารณูปโภคเพื่อรองรับการท่องเที่ยว การพัฒนาระบบ ขนส่งและการจราจร สอดคล้องกับ รุ่งนภา จันทวีสมบูรณ์ (2546) ได้ศึกษา การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน :กรณีศึกษาประวัติศาสตร์เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนประกอบด้วย การพัฒนาทางด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสม สะอาด ปลอดภัยต่อการเดินทางการบริหารจัดการ ในเรื่องกำหนดนโยบาย กำหนดผังเมือง ควบคุมการ ก่อสร้างรวมถึงการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการอนุรักษ์ ประวัติศาสตร์โบราณสถานและโบราณวัตถุ ด้วยการดูแล ทำนุบำรุง บูรณะซ่อมแซม โบราณสถานให้ ยืนยงถาวรนานเท่านาน

จากข้อมูลข้างต้น สามารถนำแนวทางการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แต่ละด้านมาวางแผนเพื่อกำหนดเป็นโครงการในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. (2559). สถิตินักท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 4 มิถุนายน 2559, จาก <http://www.tourism.go.th/home/details/11/221/24246>
คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ .2555-2559. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

นพดล ธิยะใจ. (2554). การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน : ความรู้และความเข้าใจของบุคลากรในภาคอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานและศิลปกรรม กรณีศึกษา มรดกโลก (อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ประกาศนียบัตรชั้นสูง. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า. ถ่ายเอกสาร.

ประกอบศิริ ภัคดีพินิจ. (2550). การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวทางน้ำชุมชนริมคลอง เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร

ปิยวรรณ คงประเสริฐ. (2551). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วท.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร

ผู้จัดการออนไลน์. (2556). ท่องเที่ยวไทยแรง โกยรายได้ติดอันดับ 5 ของโลก. สืบค้นเมื่อ 2 เมษายน 2558, จาก <http://www.manager.co.th/Travel/ViewNews.aspx?NewsID=9560000076593>

รุ่งนภา จันทวิสมบูรณ์. (2546). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาเมืองประวัติศาสตร์ เชียงแสนจังหวัดเชียงราย. บธ.ม. เชียงราย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง. ถ่ายเอกสาร.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2546). อยุรยาศยিংฟ้า. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มติชน.

Haug Margrethe. (2007). **Indigenous People. Tourism and Development. The San People's Involvement in Community-Based Tourism.** Ph.D. Botswana: The University of Troma. Photocopied.

John R. Walker. (2010). **Introduction to Hospitality Management.** (3rd ed.). United States of America: Pearson.

Mitz, Robyn. (2007). **A Community's Perspective on Tourism Development.** *Masters Abstracts International.* 45(3): 72.

Preissing, John. (2007). **Community Economic Development Strategic Planning for Rural Communities : A Case Study of Successful Programs.** *Dissertation Abstracts International.* 67(09): unpagged.

World Tourism Organization. (2014). **UNWTO Annual Report 2014.** Spain: Impacto Creativo de Comunicación SL.